Edukacja IPN

https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/infografiki-historyczn/96384,Obrona-Krzyza-Nowohuckiego.html
26.04.2024, 07:59

Obrona Krzyża Nowohuckiego

27 kwietnia 1960 r. rozegrały się wydarzenia, które przeszły do historii i utrwaliły się w pamięci zbiorowej jako obrona Krzyża w Nowej Hucie. Był to protest mieszkańców Nowej Huty przeciwko próbie usunięcia przez komunistyczne władze krzyża, stojącego u zbiegu ulic Marksa i Majakowskiego. Protest nowohucki był największym tego rodzaju zdarzeniem w okresie PRL, wywołanym głównie na tle religijnym.

60. ROCZNICA OBRONY KRZYŻA W NOWEJ HUCIE

HUTA im. LENINA

Miasto – Symbol

23 czerwca 1949 roku na terenach wsi Pleszów i Mogiła położonych na wschód od Krakowa rozpoczęto realizację wielkiego kompleksu metalurgicznego. Obok kombinatu miało powstać wzorcowe, socjalistyczne, stutysięczne miasto.

Komitet Budowy Kościoła

Liberalizacja polityczna okresu polskiego Października 1956 przyniosła zgodę na zbudowanie kościoła w Nowej Hucie. Konkurs na projekt świątyni ogłoszony przez Komitet Budowy Kościoła w Nowej Hucie-Bieńczycach wygrał krakowski architekt Zbigniew Solowa.

Krzyż – symbol

17 marca 1957 roku w miejscu przewidzianym pod budowę kościoła (obecnie u zbiegu ulic Ludźmierskiej i Obrońców Krzyża) postawiono i poświęcono krzyż, który stał się od razu obiektem kultu.

Przeciw Kościołowi

W 1958 roku władze państwowe postanowiły odejść od względnie liberalnej polityki w stosunku do Kościoła. 19 kwietnia 1960 roku nakazano usunięcie krzyża.

27 kwietnia 1960 roku

Około godziny. 9.15

Obrona Krzyża

Wysłana na polecenie krakowskich władz partyjnych grupa robotników około godziny 9.00 rano rozpoczęła rozbiórkę płotka okalającego krzyż, po czym robotnicy przystąpili do jego podkopywania. Stojące obok kobiety próbowały przekonać ich, aby odstąpili od zamierzonej czynności. W momencie, w którym krzyż zaczął się przechylać, obrzuciły wykopujących grudami ziemi, zmuszając do ucieczki.

Eskalacja walk

Około godziny 11.00 siły milicyjne podjęły pierwszą, nieudaną próbę rozproszenia wiernych, zaogniając jednocześnie sytuację. Modlący się rozpoczęli obronę krzyża wykorzystując pobliskie wykopy, budując barykady uliczne między innymi z ławek. Wobec silnego oporu zgromadzonych, siły pacyfikacyjne musiały się wycofać a protestujący opanowali tereny w okolicach straży pożarnej, Dzielnicowej Rady Narodowej, placu Centralnego oraz alei Róż.

Po zmroku

Wśród obrońców krzyża byli m.in. Helena Musiał, Zofia Gawerek, Helena Kędzierska, Aleksandra Wiśniewska, Janina Drąg. Przechylony Krzyż pomagali ustawić na nowo będący na miejscu mężczyźni: Kazimierz Kozub, Józef Świstak, Franciszek Borysiewicz.

Pacyfikacja wystąpień

Wobec silnego oporu mieszkańców Nowej Huty ściągnięto dodatkowe siły milicyjne. Do najcięższych starć doszło już po zapadnięciu zmroku. Milicja, prócz pałek, gazu i armatek wodnych, użyła także broni palnej, raniąc co najmniej sześć osób. O godzinie 21.30 na polecenie MO w dzielnicy wyłączono prąd. Wtedy protestujący wdarli się do wnętrza Dzielnicowej Rady Narodowej, podpalili ją i zdewastowali. Starcia trwały jeszcze przez noc. Milicja i wojsko ostatecznie opanowały sytuację dopiero 28 kwietnia 1960 roku.

Represje

W trakcie tłumienia protestów MO zatrzymała prawie 500 osób, które bito podczas przesłuchań. Służba Bezpieczeństwa przeprowadziła drobiazgowe dochodzenie a Władysław Gomółka zapowiedział dalsze represje wobec uczestników.

„[...] Pora doprowadzić do końca prace nad zapewnieniem wzorowego ładu w Nowej Hucie i usunąć poza obręb miasta awanturników i darmozjadów, niczym nie związanych ani z pracą w Hucie im. Lenina, ani też z funkcjonowaniem gospodarki komunalnej, czy też rozmaitych usług dla ludności."

I sekretarz KC PZPR Władysław Gomułka
14 maja 1960 roku Dzień Hutnika

6 OSÓB POSTRZELONO
493 OSOBY ZATRZYMANO
115 OSÓB STANĘŁO PRZED SĄDEM
153 OSOBY UKARANO KOLEGIAMI

Blokada informacyjna

Z polecenia Gomułki obrona krzyża i zamieszki w Nowej Hucie zostały objęte blokadą informacyjną. Ogólnopolskie gazety, radio i telewizja milczały na ten temat, jedynie w lokalnej prasie pojawiły się krótkie wzmianki. Walki w Nowej Hucie były natomiast szeroko relacjonowane i komentowane w mediach światowych. Polacy w kraju dowiadywali się o nich przede wszystkim z Radia Wolna Europa.

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
Oddział w Krakowie

Ośrodek Badawczy im. C. K. Norwida
Nowohuckie Laboratorium Dziedzictwa

Pliki do pobrania

Obrona Krzyża Nowohuckiego (pdf, 3.87 MB) 28.04.2020 14:00

zdjęcie zajawkowe

Opcje strony